

Tézisfüzet

Balatonyi Judit

Közös kultúra és különböző identitások?
A gyimesi (magyar, román) lakodalmi kultúra vizsgálata
c. doktori (PhD) értekezéséhez

Témavezető: Pócs Éva Dsc, professor emeritus

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Interdiszciplináris Doktori Iskola Néprajz- és Kulturális Antropológia Tudományok Program

Pécs
2016.

1. Célkitűzések

PhD értekezésemben a romániai Gyimesközéplekon, Gyimesfelsőlokon és Gyimesbükkön élő magyar és román etnikai csoportok lakodalmi kultúrájának antropológiai vizsgálatára vállalkozom. Munkám elsősorban azon rítuskutatások soraiba illeszkedik, amelyek különösen nagy hangsúlyt fektetnek a vizsgált téma holisztikus megközelítésére, s amelyek a helyi társadalom működését a rituális élet egy szegmense mentén a maga komplexitásában próbálják megragadni. Írásomban bemutatom az egyes csoportok konkrét lakodalmait valamint a helyi románok és magyarok körében egyaránt népszerű, felnőtt vagy gyermek szereplőkkel előadott, színpadra vitt lakodalmi rítusokat, *gyermeklakodalmakat* és „felnőtt” *lakodalmasokat*. A disszertáció célja továbbá, hogy a lakodalmak és lakodalmasok komplex elemzésével hozzájáruljon ahhoz a rendkívül aktuális és interdiszciplináris érdeklődésre is számot tartó európai diskurzushoz, amely a multikulturális, multietnikus közösségek múltjának, jelenének és lehetséges jövőjének kérdései körül zajlik. Példákkal illusztrálom azt a kérdést, hogy vajon a gyimesi mikrozóna esetében a román és magyar (lakodalmi) kultúrák együttélése azonosságokhoz, különbségekhez, vagy inkább az úgynevezett hibrid kultúrák és a különböző identitások, különböző értelmezések kialakulásához vezetett-e. Dolgozatomban amellet érvelek, hogy a gyimesi lakodalmi kultúra bizonyos tekintetben közös, hibrid, másrészt azonban a helyi románok és magyarok nagyon is különbözően értelmezik és használják, más-más etnikus előjellel vallják a magukénak.

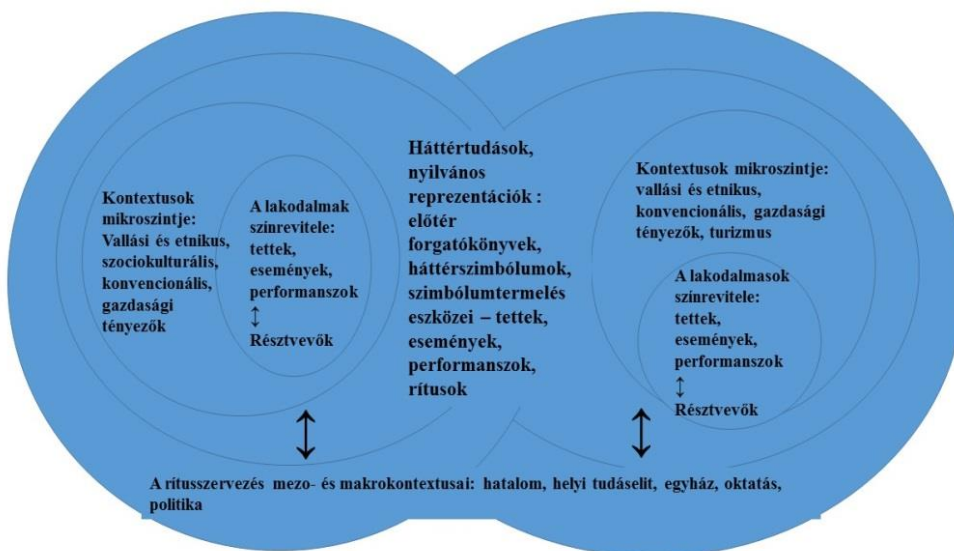
2. A kutatás módszerei

Jelen munkám immáron egy évtizede tartó, rövidebb hosszabb kiszállásokat és néhány hónapos terepmunkákat felölelő terepkutatás eredményeit ötvözi. Összesen tizenkét hónapot töltöttem terepen. A kutatás során többféle kutatómódszertant alkalmaztam: az etnográfiai és antropológiai terepkutatás klasszikusabb eszközei mellett a témáimra vonatkozó nyilvános diskurzusok megismerésére is törekedtem. Az úgynevezett *Studying up* koncepció szerint kutatásom során egyszerre próbáltam: „le”, „fel” és „oldalra” is figyelni (Closet-Crane et al. 2009; Herzfeld 1995; Nader 2008). Kiegészítő mikrotörténeti és digitális etnográfiai vizsgálatokat is végeztem. Figyelmet szenteltem a gyimesiek virtuális megnyilvánulásainak, és a térségről szóló történeti és kortárs, írott és multimédiás anyagokat is bevontam a kutatásba. Az első. 2005-ben megfigyelt hidegségi lakodalommal együtt összesen 11 teljes lakodalmat, 7 gyimesi magyar és 4 gyimesbükki román esküvőt és lakodalmat, illetve jó néhány *kikérést* (a menyasszony ünnepélyes elbúcsúztatása és átadása a vőlegénynek) és templomi esküvőt dokumentáltam. Néhány kivételtől eltekintve jelen tudtam lenni a legtöbb helyieknek és turistáknak szánt lakodalmas bemutatón is (és néhány nem Gyimesben, hanem például Budapesten megrendezett eseményen is). 2006 és 2015 közötti időszakban négy magyar lakodalmas produkció során lehettem jelen, továbbá több alkalommal megfigyeltem egy gyimesbükki román–magyar hagyományőrző csoport lakodalmas bemutatóit is. A kutatás során számos digitalizált, DVD formátumban hozzáférhető, szerkesztett lakodalmi videóra és több száz lakodalmi fényképre is szert tettem.

3. Elméleti keret, az elemzés szempontjai

Az értekezés tágabb értelmezési kerete a kulturális és etnikus *hibriditás* interdiszciplináris paradigmájához illeszkedik (lásd pl. Ang 2001; Anthias 2001; Nederveen Pieterse 1995; Bhaba 1994; Canclini 2000: 49; Ilyés 2003: 77–88; Frida 2003: 26–39; 28). A *hibriditás* koncepciójával a közös lakodalmi kultúra és a különböző identitások, különböző értelmezések összefüggéseit magyarázom. A gyimesi lakodalmi kultúrát és a kultúrához tapadó, a kultúrát

felhasználó magyar és román identitásokat, a magyar és román különbségtételt, megkülönböztetést nem valami adott dologként, kulturális sajátosságként kezeltem, hanem működésként, tettek és értelmezések ismétlődő folyamataiként. Az elemzési szempontok kidolgozása során a folyamatszerűen és dinamikusan értelmezett kultúra és identitások létrehozásával, reprezentációjával és színrevitelével kapcsolatos elméleti munkákat veszem számba. A *kulturális reprezentációs elméletek* (Moscovici 1973 [1961]: xiii; Jodelet 1991; Howarth 2006: 22), a *hagyománytermelésre* irányuló kutatások szakirodalmi hozadékait (lásd Hobsbawm – Ranger 1983; Kaler 2001; Eriksen 2008) ötvöztem a különféle *rítus* és *performansz elméletekkel* (Alexander – Giesen et. al. 2006; Dirksmeier 2008: 1–24; Thrift 2008; Schechner 1977; Sauter 2000; Cremona – Eversmann et. al. 2004; Hauptfleisch – Sauter 2007). A Willmar Sauter, J. C. Alexander és Nigel Thrift nevéhez köthető performansz- és színházelméletek továbbgondolásával olyan, az egyes kutatási témáimat rendszerben, működésükben láttató modellt és interpretációs sémát hoztam létre, amely konstruktív módon illusztrálja a színrevitel, a lakodalmi tettek megvalósításának folyamatait és a ritualizációt keretező, meghatározó különféle kontextusokat és háttértudásokat is.

A lakodalmak és a lakodalmak színrevitelének modellje

A koncentrikus körökkel illusztrált modell középső cellája a színrevitelt, a lakodalmi események megvalósítását ábrázolja. Ezt a belső magot három további réteg veszi körül. A ritualizációt, a színrevitelt körbeölelő külső körökkel kívánom érzékeltetni azokat a folyamatosan egymásra ható, egymásba olvadó (mikro-, mezo- és makroszintű) kontextusokat és háttértudásokat, amelyek meghatározzák, befolyásolják a rítusszervezés- és értelmezés folyamatait. A modell struktúrája visszaköszön a dolgozat szerkezeti felépítésében is.

4. Dolgozat felépítése – eredmények

Írásom nyolc fejezetből épül fel. Az **első fejezetben** a kutatás arculatát, tervezését és módszertanát ismertetem, kitérve a kutatás lehetőségeire és korlátaira. A **második fejezetben** az elemzés elméleti szempontjait mutatom be. A módszertani, elméleti fejezetek után következnek a dolgozat lényegi fejezetei, amelyek két nagyobb egység köré szerveződnek.

Az **első nagyobb egységében (3–5. fejezet)** azt taglalom, hogy mik is lehetnek az okai annak, hogy a gyimesi román és magyar kulturális csoportok ugyanazt a lakodalmi kultúrát más-más etnikus előjellel vallják a magukénak. Megvizsgálom a lakodalmi események

makro-, mezo- és mikrokontextusait, továbbá a lakodalmak színreviteléhez és megértéséhez szükséges háttértudások fontosabb összetevőit is.

A **harmadik fejezetben** a mezo- és makrokontextusok: a politikai–gazdasági hatalom, a nyilvános közösségi diskurzusok, a helyi (és nem helyi) tudáselit, a helyi egyházak, és iskolák tevékenységének bemutatása a cél. Ezek a történeti és kortárs dimenziókban is értelmezett kontextusok a gyimesi hibrid lakodalmi kultúra létrejöttét és partikuláris, eltérő értelmezéseit és reprezentációit is magyarázzák. A gyimesi románok és magyarok etnikus és nemzeti, illetve vallási (ortodox és katolikus felekezeti) identitásaik megerősítésében és konstrukciójában az egyik legfontosabb szerepet az iskola világa, illetve a helyi görög katolikus, ortodox és római katolikus egyházak töltötték be, illetve töltik be napjainkban is mezo- és makroszinten. A helyi iskolákban megvalósuló hagyományörző, identitáskonstrukciós tevékenységek és a vallás lényegében kölcsönös hivatkozási alapjai egymásnak. Jól láthatóan az etnikus és felekezeti identitások egymásra építése, egymásba illesztése a cél: hogy tudniillik a helyi magyarok egyetlen és igazi vallása a római katolikus hit, a helyi románok vallása ugyanakkor a keleti ortodox kellene, hogy legyen. Mindehhez hozzájárul a beszélt nyelvek, a román és a magyar nyelv kizárólagosságának hangsúlyozása is. Továbbá a helyi partikuláris identitások, vallási és kulturális hagyományok mellett az egyetemes, nemzeti értékek hangsúlyozására is fontos tényező. Az autentikus gyimesi román ember ortodox hitű, román nyelvű és identitású, az autentikus magyar ember római katolikus, magyar nyelvű és magyar, csángó identitású.

A dolgozat **negyedik fejezetében** a lakodalmak és lakodalmások mikrokontextusainak elemzése során megvizsgálom, milyen szerepet is töltenek be a lakodalmak a gyimesi társadalomban, a család és a közösség életében. Elsőként azt a mikrovilágot próbálom meg szemléltetni, amely a gyimesi lakodalmak, házasságkötések és az azoknak alapot szolgáltató ismeretségeknek (barátságoknak és szerelmeknek) a legfontosabb bázisát jelenti. A barátságok és szerelmek, vegyesházasságok határátlépéseire is figyelek, mégpedig azokra az esetekre, amelyek során a makro- és mezoszinteken kialakított és nyilvánosságra hozott normák megkonstruált kulturális, etnikus és vallási határok átlépésre, áthágásra kerülnek. Amellett érvelek, hogy a barátok, szerelmesek és vegyes házasságokra lépők határmódosításai többféle módon érvényesülnek a helyi lakodalmakkal kapcsolatban is: egyrészt kihatnak a lakodalommal kapcsolatos háttértudások szerveződésére, másrészt átjárhatóvá, átlátható teszik a helyi román és magyar lakodalmakat a másik etnikum számára: gondolok itt például az interetnikus lakodalmak eseményeire. A vegyes házasságokkal foglalkozó alfejezetben azt próbáltam bizonyítani, hogy a rítus- és vallásváltások nem a felekezeti és etnikus kultúrák és identitások homogenizációjához járulnak hozzá, hanem azokat a kortárs hibridizációs folyamatokat példázzák, amelyek folyamatos etnokulturális-konfesszionális határátlépéseket eredményeznek. Ezt követően a gyimesi lakodalmak strukturális feltételeiről szólok. Megvizsgálom, hogy milyen alapon vesznek részt a szomszédok, rokonok, barátok egymás lakodalmain: bemutatom kölcsönösség (a *tartozások*) gyakorlati működését, majd a lakodalom konvencionális feltételeiről (a lakodalmi ipar, aktuális lakodalmi divatok normatív szerepéről) lesz szó.

Az **ötödik fejezetben** bemutatom, hogy a lakodalom miként és hogyan jelenik meg a tudományos és mindennapi diskurzusokban, illetve milyen tudások, ismeretek vannak forgalomban a helyi lakodalmakkal kapcsolatban. Mindehhez többek között számba veszem a vonatkozó román és magyar néprajzi és eszmetörténeti irodalmat. Illetve, mivel a gyimesi lakodalom a helyi értelmiségiek egyik különösen kedvelt témája, több magyar és román nyelvű szakdolgozat és egyéb kiadvány is született a témában, foglalkoztam ezekkel a régi lakodalmak rekonstruálására irányuló munkákkal is. Az írásbeli reprezentációk, a lakodalommal kapcsolatos írásbeli háttértudások bemutatása után áttérek a lakodalom szóbeli, a kommunikatív emlékezetben fenntartott reprezentációra. Bemutatom a hagyományos

csángó/román lakodalommal, a modern magyar és román lakodalmakkal és a „mások” lakodalmaival kapcsolatos helyi tudásokat.

A **dolgozatom második nagyobb egységében (6–7. fejezet)** rátérek a lakodalmak, lakodalmások elemzésére. Bemutatom, hogyan is lakodalmaznak a románok és a magyarok, mitől lesz egy-egy ünnepi alkalom sajátosan *gyimesi román, magyar* vagy éppen *csángó*. Esettanulmányokkal alátámasztva azt elemzem, hogy az igazi lakodalmak és a lakodalmások színrevitele során a résztvevők hogyan hozzák létre a gyimesi lakodalmak eseményeit, ünnepi rítusait. Bemutatom, hogy a korábban ismertetett különféle kontextusok, tudások, körülmények hogyan árnyalják a lakodalmi tettek megvalósítását és értelmezéseit: ugyanazok vagy nagyon hasonló tettek különféleképpen értelmeződhetnek és új eseményekkel is bővíülhet a kulturális paletta.

A **hatodik fejezetben** a gyimesi lakodalmak megszervezésének, megvalósításának folyamatát, továbbá a különböző ünnepértelmezéseket elemzem. Bemutatom, hogy a lakodalom megszervezése és színrevitele alapvetően az elérhető kulturális minták közüli választás aktusait jelenti, hiszen a résztvevők a lakodalmazás szempontjából aktív életkoruktól kezdve rendszeresen járnak lakodalomba, mégpedig gyimesi román és magyar lakodalmakba, valamint a környező települések lakodalmaiba is. Ezért nagyon jól ismerik a lakodalmak eseménykomplexumát, ismerik a *lakodalmi divatot* és annak változását. A választások társadalmilag, gazdaságilag, kulturálisan és politikailag is meghatározottak. A lakodalom mégis eseményszerű, hemzseg a spontán tettektől és a tettek szituatív értelmezéseitől. A gyimesi román és magyar lakodalmakat egyrészt a lakodalommal kapcsolatos mindennapi (családi és közösségi) nyilvános reprezentációk és tudományos diskurzusok, másrészt a különféle előzetes tudásokkal felvértezett lakodalmi szereplők lakodalmakban véghezvitt tettei és értelmezései tartják életben, formálják és definiálják újra. A spontán, mindennapi tettekből rítusokat, a lakodalmi rítusokból, lakodalmi eseményekből mindennapi tetteket faragnak.

A **hetedik fejezetben** a színpadra vitt *lakodalmások* kialakításának, és színrevitelének körülményeit vizsgálom. Elmondható, hogy a gyimesi magyarok és románok saját, réginek, hagyományosnak tekintett lakodalmi szokásaikból válogatva hozzák létre *lakodalmas, gyermeklakodalmas* előadásait. Mindkét fél többféle referenciával dolgozik, a helyi tudásra, a helyi kollektív és kommunikatív emlékezetre (vőfélyfüzetek, lakodalmi specialisták, idős, nagy tudású helyi lakosok, tanárok tudását, információit köti csokorba), illetve a lakodalmakkal kapcsolatos tudományos diskurzusokra alapoz. Regionális és nemzeti identitáskonstrukciós törekvéseikhez kiválogatják helyi kultúrájuk reprezentációra alkalmas elemeit. Elsősorban a különféle hibridizációs, akkulturációs folyamatokkal magyarázom, hogy a magyar és a román kommunikatív és kulturális emlékezet rendkívül hasonló lakodalmi kultúrákat volt képes felmutatni. A román és magyar lakodalmások rítusszövegeiben valamint a színre vitt lakodalmi tettekben és kellékekben is sok hasonlóságot fedezhetünk fel; a közös gyökerű lakodalmi kultúra leginkább a színre vitt tettek szintjén mutat hasonlóságokat. Számos eltérés van ugyanakkor a lakodalmas tettek, kellékek, rítusok és rítusszövegek értelmezéseiben; a helyi lakodalmi kultúra ezen a szinten más-más értelmezést nyer. Elmondható továbbá, hogy a gyimesi lakodalmások az „igazi” lakodalmakhoz képest sokkal kevésbé adnak teret az improvizációnak és az eseményszerűségnek, színrevitelük még sem pusztán az előadások bemutatásából és a különféle intenciózus reprezentációk közvetítéséből áll. A nézők ugyanis bizonyos helyzetekben résztvevővé válhatnak, és alkalmanként befolyásolhatják a performanszok folyamatát, kimenetelét; elfogadhatják vagy éppen elutasíthatják, átírhatják, újraértelmezhetik az előadások által közvetített üzeneteket és értelmezéseket.

Az utolsó, **nyolcadik fejezet** a dolgozat eredményeit mutatja be.

5. Összegzés

Dolgozatomban tehát az általam hibridnek észlelt, mindazonáltal a helyi etnikumok által egyszer heterogénnek, etnikusnak, másszor közösnek tekintett és értelmezett gyimesi román és magyar lakodalmi kultúra bemutatására vállalkoztam. A közös lakodalmi kultúra létrejöttének okai között egy olyan hibridizációs folyamatot realizáltam, amelynek során a Gyimesben megtelepült román és magyar csoportok (köszönhetően a direkt és indirekt pasztorációs tevékenységeknek, rítusváltozásoknak, illetve a történeti és kortárs vegyes házasságoknak, továbbá a barátságoknak és szerelmeknek) kölcsönösen hatottak egymás kultúrájára. A „nyugati” és „keleti” kulturális rendszerek érintkezési felületén létrejött egy harmadik, közös, kevert gyimesi lakodalmi kultúra.

Vizsgálataim alapján elmondható, hogy a *román* és a *magyar lakodalmak* között valóban nagyfokú hasonlóság mutatható ki. A lakodalmak, a régi, „hagyományos” gyimesi lakodalmakat reprezentáló folklorisztikus bemutatók esetében a hasonlóság sokkal feltűnőbb, az előadások első pillantásra teljesen egyformának tűnnek. Míg makro- és mezoszinten az egyházak, az iskola, a politika és alapvetően a tudáselit által az etnikus, kulturális és vallási határok megkonstruálása, megerősítése, továbbá a gyimesi lakodalmi kultúra levédése zajlik, így például a gyimesi románok és magyarok érdekcsoportjai a lakodalmak előadások segítségével a saját kultúrájuk egyediségét és ősiségét kívánják reprezentálni; addig a helyi társadalom mikroszintjein folyamatos határátlépések, határáthelyezések történnek. A lakodalmakkal kapcsolatos helyi diskurzusokban a *gyimesi román* és *magyar lakodalmak* mellett a *gyimesi* és a *csángó lakodalmak* inkluzívabb kategóriái is fellelhetők.

A lakodalommal kapcsolatos tudások, reprezentációk létrehozását, a különböző értelmezések kialakítását folyamatos, illetve retrospektív, receptív eljárásnak tekintem. Amellett érvelek, hogy a lakodalmak során véghezvitt tettek és értelmezések, reprezentációk kontextus-függősége miatt a gyimesi lakodalmi kultúrák folyamatos mozgásban vannak és az eseményszerűség, a félreértések, félrefordítások, a társadalmi, rituális változások jelentésváltozásokhoz vezethetnek. A gyimesi románok és magyarok részben a tettek és események szintjén hasonló és egyben folyamatosan változó, átalakuló eseményszerű lakodalmi kultúráikkal kapcsolatban létrehozott és közvetített jelentések, interpretációk, reprezentációk segítségével konstruálják meg partikuláris identitásukat: a hasonló tettek más-más értelmezést kapnak, így kaphat ugyanaz az esemény *román*, *magyar*, *csángó* vagy éppen *gyimesi* előjelet.

6. A tézisfüzetben hivatkozott irodalom

Ang, Len

2001 *On not Speaking Chinese: Living between Asia and the West*. London: Routledge.

Anthias, Floya

2001 New Hybridities, Old Concepts: The Limits of „Culture”. *Ethnic and Racial Studies* 24 (4): 619–641.

Alexander, Jeffrey C., Giesen, Bernhard és Mast, Jason L. (eds.)

2006 *Social Performance. Symbolic Action, Cultural Pragmatics, and Ritual* (Cultural Social Studies). Cambridge: Cambridge University Press.

Bhabha, Homi K.

1994 *The Location of Culture*. London: Routledge.

Canclini, Garcia N.

2000 *The State of War and the State of Hybridisation*. In P. Gilroy, L. Grossberg – A. McRobbie (eds): *Without Guarantees: In Honour of Stuart Hall*. London: Verso, 38–52.

Cremona, Vicki Ann, Eversmann, Peter, Maanen, Hans van, Sauter, Willmar és Tilloch John (eds.)

2004 *Theatrical Events. Borders – Dynamics – Frames* (IFTR/FIRT, Theatrical Event Working Group). Amsterdam – New York: Rodopi.

Dirksmeier, P. – Helbrecht, I.

2008 Time, Non-representational Theory and the "Performative turn" – Towards a New Methodology in Qualitative Social Research [24 paragraphs]. *Forum Qualitative Social Research*. 9 (2): 1–24.

Eriksen, Thomas H.

2008 *Etnicitás és Nacionalizmus: Antropológiai perspektívák*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Frida Balázs

2003 „A másik felé...” A közeledés és az elkülönöződés szimbolikus stratégiái a gyimesi interetnikus kontaktzónában. In Kozma István – Papp Richárd (szerk.): *Etnikai kölcsönhatások és konfliktusok a Kárpát-medencében*. Budapest: Gondolat Kiadó – MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 26–39.

Hauptfleisch, Temple és Sauter, Willmar (eds.)

2007 *Festivalising! Theatrical Events, Politics and Culture. Themes in Theatre: Collective Approaches to Theatre & Performance*. (IFTR/FIRT, Theatrical Event Working Group). Amsterdam – New York: Rodopi.

Hobsbawn, Eric – Ranger, Terence

1983 *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Moscovici, Serge

1973 *C. Herzlich: Health and Illness. A Social Psychological Analysis*. London: Academic Press.

Nederveen Pieterse, J.

1995 Globalization as Hybridization. In M. Featherstone, S. Lash – R. Robertson (eds.): *Global Modernities*. London: Sage, 45–68.

Ilyés Zoltán

2003 A szakrális-táj történeti szerveződése Gyimesben. *Kelet Népe* VII (5): 109–122.

Jodelet, Denise

1991 *Madness and Social Representations*. London: Harvester Wheatsheaf.

Kaler, Amy

2001 „Many Divorces and Many Spinsters”: Marriage as an Invented Tradition in Southern Malawi, 1946-1999. *Journal of Family History* 26: 529–556.

Sauter, Willmar (ed.)

2000 *The Theatrical Event: Dynamics of Performance and Perception*. Iowa City: University of Iowa Press.

Schechner, Richard

1977 *Essays on Performance Theory 1970–1976*. New York: Drama Book Specialists.

Thrift, Nigel (ed.)

2008 *Non-Representational Theory. Space, Politics, Affect*. London: Routledge.

7. A szerző témában megjelent publikációi

A „szerelem mint betegség”: A gyimesi magyarok „romantikus szerelemmel” és szerelmi rontásokkal kapcsolatos elképzeléseinek összefüggései. (Kézirat, megjelenés alatt. In Hesz Ágnes – Pócs Éva (szerk.): ERC tanulmánykötet)

2015 Conceptions of the True Love and Love Magic among the Hungarians in Gyimes. In Begonya Enguix, Jordi Roca (eds.): *Rethinking Romantic Love: Discussions, Imaginaries and Practices*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 103–128.

2014 Acculturation Processes among the Hungarians and Romanians in Gyimes: The Transformation of Communal Identities and Denominational Cultures. In Jonathan Gourlay, Gabriele Strohschen (eds.): *Building Barriers and Bridges: Interculturalism in the 21st Century*. Oxford: Inter-Disciplinary Press, 85–96.

2014 „Színház az egész világ?” A társadalmi performanszok: ünnepek, fesztiválok, politikai megmozdulások társadalomtudományos megközelítései. In Di Blasio Barbara (szerk.): *A performansz határán*. Budapest: Kijárat Kiadó, 98–115.

2014 Who „Owns” the Past (History, Traditions and Folklore)? Competing for the Local Traditions in Gyimes. In Vilmos Keszeg (ed.): *A Qui Appartient la Tradition? / Who Owns the Tradition? Actes du colloque À qui appartient la tradition? À quoi sert-elle? La tradition entre culture, utilisateur et entrepreneur / Who owns the tradition? What is its purpose? Tradition between culture, user and contractor*. Cluj-Napoca: Erdélyi Múzeum Egyesület, 216–233.

2014 ‘When It’s a Festival Let’s Celebrate!’ Communal Festivals and Festal Interpretations in Gyimes. In Dobrinka Parusheva and Lina Gergova (eds.): *The Ritual Year 8: Migrations* (The Yearbook of the SIEF Working Group on The Ritual Year). Sofia: IEFSEM-BAS, 234–264.

2013 Közös kultúra és partikuláris identitások? A gyermeklakodalom szerepe a gyimesi magyarok és románok önreprezentációs és identitáskonstrukciós kísérleteiben. In Keszeg Vilmos – Farkas Judit (szerk.): *Kolozsvártól Pécsig, a yaoitól a juhászatig: Néprajzi-kulturális antropológiai tanulmányok két doktori iskolából*. Pécs: L'Harmattan, 133–149.

2012 A „csángósba öltöztetett kardszárnyú delfin”. A gyermeklakodalom szerepe a gyimesi magyarok és románok önreprezentációs és identitáskonstrukciós kísérleteiben. In Pócs Éva (szerk.): *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek. Tanulmányok a romániai magyarság vallási életéből* (Studia Ethnologica Hungarica; XIV). Budapest: L'Harmattan – PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék, 351–414.

2012 Közösségi ünnepek a gyimesi társadalom és helyi vallás kontextusában. In Fenyvesi Krsitóf (szerk.): *Átmenet és különbözőség. Magyarságtudományok kelet-közép-európai kontextusban – Transition and Difference* (Hungarian Studies in East-Central-European Context). Budapest: Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, 315–329.

2012 „De amikor ünnep van, ünnepeljünk!” Közösségi ünnepek – gyimesi ünnepértelmezések. In Landgraf Ildikó – Nagy Zoltán (szerk.): *Az elkerülhetetlen. Vallásantropológiai tanulmányok Vargyas Gábor tiszteletére*. Budapest: PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék – MTA BTK Néprajztudományi Intézet – L’Harmattan Kiadó – Könyvpont Kiadó, 707–747.

2012 A csíksomlyói kegyszobor szerepe a gyimesi csángók eljegyzési rítusaiban. In Barna Gábor (szerk.): *Vallás, közösség, identitás*. Szeged: Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, 26–39.

2011 Gyűrűváltás a csíksomlyói Szűz Mária-kegyszobor lába előtt. Egy gyimesi csángó eljegyzési rítus társadalmi karrierje és funkcióváltásai. *Erdélyi Múzeum* 1 (LXXIII): 63–85.

2010 Az édes tészták mint jólét- és etnikai identitás emblémák a gyimesi csángók lakodalmi rítusaiban. *Studia Caroliensia* (3-4): 183–204.